

**Program szkolenia
dla osób realizujących zadania
z zakresu doradztwa zawodowego
moduł XI**

**Doradztwo zawodowe dla uczniów ze
specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
(SPE)**

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Moduł XI**Tytuł: Doradztwo zawodowe dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)**

Cel ogólny: wyposażenie uczestników w podstawowe informacje niezbędne do wspomagania doradców zawodowych w organizowaniu doradztwa zawodowego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Cele szczegółowe:Uczestnik:

1. definiuje pojęcie *specjalne potrzeby edukacyjne* w kontekście edukacji włączającej;
2. omawia różne rodzaje potrzeb edukacyjnych wynikających z diagnozy funkcjonalnej;
3. posługuje się pojęciem niepełnosprawności w ujęciu biopsychospołecznym;
4. rozróżnia stopnie i rodzaje niepełnosprawności w kontekście doradztwa zawodowego;
5. wymienia możliwości rozwoju edukacyjno-zawodowego uczniów z SPE;
6. wskazuje miejsca, w których doradca zawodowy pracujący z uczniami ze SPE może szukać wsparcia i informacji.

Szczegółowe treści:

1. pojęcie specjalne potrzeby edukacyjne w kontekście edukacji włączającej;
2. pojęcie diagnozy funkcjonalnej uczniów ze SPE;
3. rola doradztwa zawodowego dla uczniów z SPE;
4. gdzie szukać wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego dla uczniów ze SPE.

Zalecane metody i techniki pracy:

1. dyskusja kierowana;
2. ćwiczenie 1 – Kim są uczniowie ze SPE? – praca w grupach;
3. ćwiczenie 2 – Jaki zawód dla ucznia ze SPE? – praca w grupach;
4. ćwiczenie 3 – Gdzie szukać informacji i wsparcia? – praca w grupach.

Wyposażenie techno-dydaktyczne:

1. flipchart;
2. dokumenty do analizy (studium przypadku do ćwiczenia 2) – Załącznik 1, dla każdej z grup – minimum 5 szt.;

Zasoby edukacyjne:

- Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Tworzyć czy odtwarzać? Rozważania o skutecznym planowaniu pracy z dziećmi oraz młodzieżą niepełnosprawną intelektualnie i z autyzmem, CMPP, Warszawa 2009
- Europejska Agencja Rozwoju Edukacji Uczniów z SPE, Europejskie wzorce dobrej praktyki kształcenia i szkolenia zawodowego. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w tym niepełnosprawni w systemie kształcenia i szkolenia zawodowego, 2014
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, Dz.U. 2012 poz. 1169 <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20120001169> (dostęp: 10.01.2018)
- Magnuszewska-Otulak G. (2009): Poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych. Podstawowe zagadnienia. W: ZIMDZ Nr 44, MPiPS, Warszawa
- Sołtysińska G. ABC doradcy zawodowego. Poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych. Materiały dla szkolnego doradcy zawodowego. KOWEZIU Warszawa, 2010
- Wolan-Nowakowska M. (2009): Poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych – ku możliwościom przeciw ograniczeniom, Wydawnictwo Naukowe AKAPIT, Kraków
- Wojtasiak E., Wolan-Nowakowska M. (red.): Poradnictwo zawodowe w rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej. Warszawa, 2012.

Przewidywany czas: 120 min

Proponowany przebieg

1. Ćwiczenie 1 - Kim są uczniowie ze SPE? (20 min)

Dla prowadzącego: Prowadzący dzieli uczestników na 3 osobowe zespoły, każdy zespół ma za zadanie zdefiniować pojęcie uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i podać jak najwięcej przykładów uczniów z SPE.

Uczestnicy zapisują przykłady na dużych kartkach/flipchart.

Po zakończonej pracy jeden zespół prezentuje efekty swojej pracy, pozostałe uzupełniają o brakujące informacje.

Dla prowadzącego: Po podsumowaniu ćwiczenia kartki należy zebrać, posłużyć do ćwiczenia nr 3.

Prowadzący podsumowuje ćwiczenie i przytacza przepisy definiujące kim jest uczeń ze SPE.

- z niepełnosprawnościami;
- z niedostosowaniem społecznym;
- zagrożeni niedostosowaniem społecznym;
- z zaburzeniami zachowania lub emocji;
- ze szczególnymi uzdolnieniami;
- ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- z deficytami kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
- z chorobami przewlekłymi;
- w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej;
- z niepowodzeniami edukacyjnymi;
- z zaniedbaniami środowiskowymi związanymi z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
- z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi, ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Prowadzący zwraca uwagę na bardzo duże zróżnicowanie grupy uczniów ze SPE, krótko omawiając poszczególne grupy. Podkreśla także, że są to uczniowie wymagający najczęściej indywidualnego, specjalistycznego wsparcia.

2. Uczniowie z niepełnosprawnościami (20 min)

Prelekcja nt uczniów z niepełnosprawnością. Prowadzący omawia krótko rodzaje niepełnosprawności i podaje kilka przykładów niepełnosprawności podkreślając zróżnicowanie tej grupy.

Dla prowadzącego: Uczniowie z niepełnosprawnościami stanowią liczną i zarazem niejednorodną/bardzo zróżnicowaną grupę uczniów ze SPE. W wielu szkołach uczą się w ramach edukacji integracyjnej i włączającej w szkołach ogólnodostępnych.

*Do uczniów niepełnosprawnych zaliczamy: niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, i z **niepełnosprawnościami sprzężonymi**, a także uczniów z chorobami przewlekłymi i chorobami psychicznymi.*

Niepełnosprawność sprzężona inaczej nazywana wieloraką to jednoczesne występowanie co najmniej dwóch niepełnosprawności, np.: niepełnosprawność intelektualna i wzrokowa lub niepełnosprawność ruchowa i autyzm, itd. O niepełnosprawności sprzężonej możemy mówić wówczas, gdy w orzeczeniu o niepełnosprawności są podane przynajmniej dwie przyczyny niepełnosprawności.

*Ratyfikowana przez Polskę w 2012 roku, Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz klasyfikacja ICF definiuje niepełnosprawność w ujęciu **biopsychospołecznym**.*

W preambule Konwencji czytamy, że „niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym, i że niepełnosprawność wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa na zasadach równości z innymi osobami”.

Podobnie Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia – ICF podchodzi do niepełnosprawności. Według ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health niepełnosprawność ma charakter biopsychospołeczny i jest wielowymiarowym zjawiskiem wynikającym z wzajemnych oddziaływań między ludźmi (w tym ich dysfunkcją) i otaczającym ich środowiskiem fizycznym i społecznym.

Prowadzący omawia definicję niepełnosprawności w ujęciu biopsychospołecznym i mówi, że powyższa definicja powinna być punktem wyjścia do prowadzenia doradztwa zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami. Współczesne podejście do niepełnosprawności podkreśla możliwości osoby z niepełnosprawnością, a nie skupia się jedynie na ograniczeniach.

3. Ćwiczenie 2 - Jaki zawód wybrać dla ucznia ze SPE? (20 min)

Dla prowadzącego: Prowadzący dzieli uczestników na 5-6 osobowe zespoły. Każdy zespół otrzymuje opis przypadku ucznia ze SPE (Załącznik 1). Zadaniem każdego zespołu jest zaproponowanie dla opisanego ucznia po 5 zawodów, które mógłby wykonywać i 5 przeciwwskazanych z uwagi na stan zdrowia.

Zespoły prezentują swoje propozycje na forum i wspólnie omawiają.

*Prowadzący odnosi się do propozycji i podsumowując dodaje, że na podstawie informacji zawartych w studium przypadku trudno zaoferować cokolwiek uczniowi. Niezbędna byłaby tu **diagnoza funkcjonalna**, czyli precyzyjne określenie możliwości, a także ograniczeń w różnych sferach życia. Jak uczeń komunikuje się z otoczeniem, jakie czynności sprawiają mu trudności, a które wykonuje sprawnie, jakie są rokowania dotyczące wzroku, czy w związku z tym ma przeciwwskazania do wykonywania określonych prac, itd.*

*Prowadzący podkreśla, że w przypadku osób z niepełnosprawnościami często mówimy o wykonywaniu **czynności zawodowych**, a nie zawodu (np. niewidomy pracownik biurowy, który jest tylko protokolantem, a nie wykonuje innych prac biurowych, kierunek Technik prac biurowych jest kierunkiem kształcenia wyłącznie dla niewidomych i słabowidzących).*

Nowe możliwości

W zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami można wymienić dwa pozytywne trendy:

- *rozwój nowoczesnych technologii i komunikacji umożliwiający zdobycie wykształcenia i wykonywanie zawodu np. niewidomym (komputer, synteza mowy, Internet, GPS) i osobom niepełnosprawnym ruchowo (praca zdalna, telepraca);*
- *wprowadzenie zatrudnienia wspomaganego czyli usług trenera pracy i asystenta pracy.*

Zmiany w prawie oświatowym podkreślają:

- znaczenie **edukacji włączającej** jako jednego z aspektów integracji społecznej i stanowiącego szansę rozwoju dla wszystkich uczniów, także tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- rolę diagnozy funkcjonalnej w praktyce szkolnej, której istotę stanowi dostrzeganie potencjału ucznia, a nie jego trudności.

4. Ćwiczenie 3 – Gdzie szukać informacji i wsparcia? (20 min)

Dla prowadzącego: Prowadzący zwraca uwagę uczestników, że w wielu przypadkach wiedza doradców zawodowych może być niewystarczająca, aby doradzać wszystkim uczniom ze SPE. W indywidualnych przypadkach powinni korzystać z wiedzy i doświadczenia jakie mają specjaliści z danej dziedziny. Warto stworzyć na własne potrzeby bank kontaktów i adresów instytucji, stowarzyszeń, szkół, specjalistów itp., do których będzie można zwrócić się o pomoc w konkretnym przypadku.

Uczestnicy pracują w zespołach 5-6 osobowych, otrzymują (losowo) kartki flipchart z ćwiczenia 1, na których są wypisani uczniowie ze SPE (wg ćwiczenia 1) i mają za zadanie dopisać nazwy instytucji, miejsc, osób, które mogłyby służyć wsparciem z zakresu doradztwa zawodowego.

Zespoły podają swoje propozycje.

Dla prowadzącego: Jeśli ich nie będzie albo będzie mało, można podać przykładowe instytucje, stowarzyszenia zaznaczając, że są to tylko przykłady, a sieci wsparcia najlepiej szukać w najbliższym otoczeniu (nawiązanie do modułu VI).

5. Jak wspomagać doradców zawodowych? (20 min)

Propozycje uczestników spisujemy na flipcharcie.

Dla prowadzącego: Prowadzący podkreśla, że włączenie zewnętrznych instytucji/osób do realizacji doradztwa zawodowego w szkole jest bardzo ważne. Istotne jest, aby stworzyć sieć współpracy doradczej dla uczniów ze SPE. Nie zawsze da się to zrobić na poziomie powiatu, wówczas należy szukać wsparcia w całej Polsce.

Każdy uczestnik szkolenia, po jego zakończeniu, powinien stworzyć taką listę/ sieć współpracy w celu wspomaganie szkolnych doradców zawodowych w ich pracy. Lista może być uzupełniona o nr telefonu i nazwiska osób, z którymi należy się kontaktować.

Warto zwrócić uwagę, że jeśli w szkole w obrębie powiatu znajdzie się szkolny doradca zawodowy - pedagog specjalny to należy korzystać z jego wiedzy i doświadczenia.

Można również szukać możliwości doskonalenia zawodowego dla doradców zawodowych, aby nabywali nowe kompetencje w zakresie wspierania uczniów ze SPE.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

Źródłem dobrych praktyk i pomysłów są projekty, np. projekty innowacyjne (staże wspomagane – Akademia Pedagogiki Specjalnej).

Podsumowanie modułu: (10 min)

Dyskusja moderowana:

- Jakie trudności/wyzwania widzicie Państwo przy realizacji doradztwa zawodowego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?

Pytanie do „Koperty Autorefleksji:

Praca z uczniami z SPE to.....

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Załącznik 1 - Studium przypadku

Karol ma 23 lata. Jest uczniem z niepełnosprawnością w stopniu lekkim. Ma orzeczoną niepełnosprawność sprzężoną – niepełnosprawność intelektualną i niepełnosprawność narządu wzroku. Funkcjonowanie wzrokowe Karola można określić jako dobre. Pomimo ograniczeń w widzeniu uczeń posługuje się wzrokiem w codziennych sytuacjach życiowych. Samodzielnie i dosyć swobodnie porusza się w przestrzeni publicznej, czyta pismo czarnodrukowe o powiększonej czcionce, pisze w zeszytach długopisem, ogląda telewizję, gra w gry planszowe, itp. Niepełnosprawność narządu wzroku stanowi dla Karola spore ograniczenia w kontekście wyboru zawodu, podobnie jak niepełnosprawność intelektualna.

Karol jest pilnym uczniem, uważa podczas lekcji, jest aktywny, odrabia prace domowe, równie dobrze funkcjonuje podczas zajęć praktycznych nauki zawodu. Pracuje w sposób odtwórczy, jest w stanie nauczyć się treści notatek i zaliczać niewielkie partie materiału. Ma problemy z wyciąganiem wniosków i samodzielnym rozwiązywaniu problemów. Dobrze daje sobie radę w sytuacjach typowych, powtarzalnych i przewidywalnych.

Uczeń nie potrafi określić jaki zawód chciałby wykonywać i co chciałby w życiu robić. Ślusarstwo, kierunek kształcenia, który ukończy w tym roku wydaje się być przypadkowo wybranym kierunkiem. W rozmowie badany powiedział, że nie miał dużego wyboru a ślusarstwo wydawało mu się najlepsze. Uczeń nie myśli o pracy w tym zawodzie. Karol kończy za kilka miesięcy naukę w szkole zawodowej, ale nie umie określić swojej dalszej drogi edukacyjno-zawodowej. Nie wie co będzie robił, nie ma sprecyzowanych planów.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

Przykładowe instytucje, stowarzyszenia, fundacje (w kolejności alfabetycznej):

Centrum DZWONI – niepełnosprawność intelektualna

Europejska Unia Zatrudnienia Wspomaganego

Fundacja „Hej koniku!”- wszystkie niepełnosprawności

Fundacja Aktywizacja – wszystkie niepełnosprawności

Fundacja Synapsis – zaburzenia ze spektrum autyzmu, w tym zespół Aspergera

Fundacja VIS MAIOR – niewidomi, słabowidzący

Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii – choroby psychiczne

Polski Związek Głuchych – głusi i słabosłyszący

Polski Związek Niewidomych- niewidomi i słabowidzący

Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych – wszystkie niepełnosprawności

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną (PSONI)

Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym – głuchoślepotą

Warszawski „Dom pod Fontanną” – choroby psychiczne

Przykładowe narzędzia:

„Kotwice Kariery” - uczniowie zdolni

<http://www.kotwice.lechaa.pl/publikacje/>

„Jestem dorosły. Chcę pracować” – niepełnosprawność intelektualna

http://www.ip.europerspektywa.pl/projekt_2a.php

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Dla prowadzącego:

Specjalne potrzeby edukacyjne

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole i placówce wynika w szczególności:

- 1) z niepełnosprawności;*
- 2) z niedostosowania społecznego;*
- 3) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;*
- 4) z zaburzeń zachowania lub emocji;*
- 5) ze szczególnych uzdolnień;*
- 6) ze specyficznych trudności w uczeniu się;*
- 7) z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;*
- 8) z choroby przewlekłej;*
- 9) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;*
- 10) z niepowodzeń edukacyjnych;*
- 11) z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;*
- 12) z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą*

Biopsychospołeczny model funkcjonowania i niepełnosprawności to patrzenie na funkcjonowanie osoby z niepełnosprawnością w trzech obszarach: biologicznym (dotyczącym ograniczeń i możliwości), psycho-intelektualnym (predyspozycji psychicznych i intelektualnych) i środowiskowym (możliwości i ograniczeń jakie stwarza środowisko, w którym przebywa osoba z niepełnosprawnością).

*Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego muszą mieć przeprowadzoną **wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia** – specjalne potrzeby edukacyjne powinny być postrzegane nie tylko jako wynik działania czynników tkwiących w samym uczniu, ale także jednoczesnego oddziaływania tych uwarunkowań, które składają się na kontekst edukacyjny, w jakim funkcjonuje uczeń, uwzględnienie wpływu czynników środowiskowych – zarówno barier, jak i czynników wspierających na jakość procesu kształcenia i wychowania.*

Zarówno podejście biopsychospołeczne jak i wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania narzucają przeprowadzenie diagnozy funkcjonalnej dla uczniów SPE.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego a orzeczenie o niepełnosprawności

*W systemie edukacji uczniowie z niepełnosprawnościami muszą posiadać **orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego** wydawane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne.*

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zupełnie czym innym jest **orzeczenie o niepełnosprawności**. W przypadku osób, które ukończyły 16 rok życia orzeka się o stopniu niepełnosprawności. Są trzy stopnie niepełnosprawności: lekki, umiarkowany i znaczny. Dzieci do 16 roku życia zalicza się do osób niepełnosprawnych bez określania stopnia niepełnosprawności.

W systemie edukacji istotnym dokumentem jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a orzeczenie o niepełnosprawności jest dokumentem ważnym dla samych osób z niepełnosprawnościami i ich rodziców, gdyż jest podstawą do otrzymywania świadczeń i dofinansowań (np. do przejazdów komunikacją miejską itp.)

W orzeczeniach o niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia widnieją zapisy, które dla wielu pracodawców i doradców dyskwalifikują te osoby jako pracowników:

- do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;

- do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;

- do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Te niefortunne zapisy w orzeczeniach nie dyskwalifikują osób z niepełnosprawnościami jako pracowników na otwartym rynku pracy. Decyzje o możliwości zatrudnienia (a także podjęcia kształcenia na wybranym kierunku) podejmuje lekarz medycyny pracy.

Zatrudnienie wspomagane

Programy wspomagane zatrudniania osób z niepełnosprawnością to programy, w których osoby z niepełnosprawnością poszukujące pracy wspierane są przez profesjonalnie przygotowane osoby - trenerów pracy.

Zadania trenera pracy wspomaganej to przede wszystkim:

- ocena oraz przygotowanie osoby wytypowanej do zatrudnienia w zakresie umiejętności społecznych niezbędnych przy wykonywaniu pracy – opracowanie indywidualnego planu rozwoju zawodowego, ocena aktualnych umiejętności, jego zainteresowań i przewidywanego wsparcia potrzebnego przy doborze jak najlepszej dla niego pracy;
- wsparcie osoby niepełnosprawnej w wyborze, znalezieniu i utrzymaniu miejsca pracy;
- pomoc osobie z niepełnosprawnością w czynnościach związanych z procedurą zatrudnienia;

- określenie w porozumieniu z pracodawcą zakresu czynności, które będą w zakresie obowiązków zatrudnianej osoby oraz wymiaru czasu pracy;
- przygotowanie pracodawcy i współpracowników do współpracy z pracownikiem z niepełnosprawnością.
- szkolenie osoby z niepełnosprawnością na stanowisku pracy, aż do całkowitej jej adaptacji i usamodzielnienia
- czuwanie nad bezpiecznym dojazdem do pracy i z powrotem - w miarę potrzeb
- monitorowanie pracy osoby zatrudnionej – długoterminowe wsparcie osoby zatrudnionej polegające na systematycznym i ciągłym działaniu trenera na terenie zakładu pracy (kontakt minimum raz w miesiącu) oraz prowadzeniu przez trenerów równoległych spotkań osób już zatrudnionych i pracujących samodzielnie.

Programem wspomaganego zatrudnienia objęte są **osoby z niepełnosprawnością z umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności, nieaktywne zawodowo**. Osoby z niepełnosprawnością uczestniczące w programie, mają zagwarantowane podstawowe prawa człowieka a w szczególności:

- * prywatność, poufność, pełną tolerancję i akceptację oraz traktowanie z należytą godnością i szacunkiem,
- * ochronę przed jakąkolwiek formą dyskryminacji oraz nadmierną eksploatacją umysłową i fizyczną,
- * pomoc w znalezieniu, podjęciu i utrzymaniu pracy na otwartym rynku pracy,
- * otrzymywanie zatrudnienia odpowiedniego do wieku oraz predyspozycji kandydata zgodnego z obowiązującymi przepisami prawnymi.

Doświadczenia wielu krajów wskazują na wspomagane zatrudnianie, realizowane w formie pomocy osobistego asystenta zawodowego (trenera pracy), jako najbardziej efektywną formę usług wspierających zarówno dla tych grup osób niepełnosprawnych jak i dla zatrudniających ich pracodawców.

WAŻNE

Używajmy określeń:

- osoba/uczeń z niepełnosprawnością,
- niepełnosprawność intelektualna, a nie ~~upośledzenie umysłowe~~.

Nie narazimy się wówczas na przykre uwagi zwłaszcza ze strony rodziców dzieci z niepełnosprawnościami.

CIEKAWOSTKA

Środowisko osób głuchych nie akceptuje określenia niepełnosprawność słuchowa, postuluje od dawna, aby Głusi pisane było wielką literą.